

SOBRE ALGUNS ASPECTES DE L'OBRA DE FRANCESC PUIG I ALFONSO (1865-1946), PRESIDENT DE LA JUNTA ADMINISTRATIVA DE L'HOSPITAL CLÍNIC DE BARCELONA

Jacint CORBELLÀ i CORBELLÀ

Francesc Puig i Alfonso (1865-1946) fou, durant bastants anys, president de la Junta Administrativa de l'Hospital Clínic, de la que abans ja havia estat secretari. Des de 1906, i durant trenta anys, fou un personatge clau en la gestió i direcció dels aspectes administratius de l'Hospital.

Ingressà a la Junta l'any 1906, quan fou creada, com a representant de l'Ajuntament de Barcelona; aleshores era regidor. Durà fins a les acaballes de 1909, data en que fou substituït per un altre regidor. Però ben aviat fou nomenat altra vegada membre de la Junta, aquesta vegada en representació del Ministeri, i així ho fou pràcticament fins a la guerra.

Venia a l'Hospital amb una representació política, era un home personalment moderat i no tenia relació amb la medicina. Al llarg dels anys va ocupar-se de moltes qüestions en relació amb la beneficència i té bastants escrits sobre aquest tema. Molts d'ells es van reunir en un llibre (1927).

En el seu origen Puig era llibreter. Tenia botiga, que ja li venia del pare, a la plaça Nova, ben a prop de la catedral, en el lloc on ara hi ha el Col·legi d'Arquitectes. Es dedicava a l'edició de llibres, molts d'ells de divulgació de coneixements sobre temes d'agricultura o ramaderia: arbres, plantes i animals. També a vendre'ls. Era doncs un home de petita empresa cultural. Això va marcar una bona part de les seves activitats, sense interferir-ne altres aspectes.

El seu pare era Eudald Puig i Soldevila (n. Ripoll, 1829 – m. Ripoll, 1891). De jove va anar a Barcelona i l'any 1860 va posar una llibreria a la plaça Nova, on es reunien bastants dels escriptors coneguts de l'època. Va ser el primer editor d'obres de teatre en català. Des del 1879 participà activament en política, afiliat al partit conservador, i fou regidor de l'Ajuntament de

Barcelona en més d'una ocasió. Participà molt activament en les tasques de l'Exposició de 1888.

En l'obra escrita de Puig s'hi poden destriar tres aspectes que són molt diferents:

- 1) El primer són molts *llibres de divulgació* sobre els aspectes ja esmentats: plantes i animals domèstics; també algun sobre alimentació. Els signava gairebé sempre amb pseudònim, diferent per a cada tema, i així en va tenir molt diversos. Puig era un bon cultivador de l'ús dels pseudònims.
- 2) Els *articles sobre beneficència*, principalment en relació a l'activitat de l'Ajuntament de Barcelona i altres més directament sobre l'Hospital Clínic, que formen el seu vessant més social.
- 3) *Llibres de records i memòries*. Era un petit memorialista de la ciutat, fets cap al final de la seva vida. L'últim "*Recuerdos de un setentón*" el 1943.

L'obra de divulgació naturalista.

És de caràcter naturalista i està publicada pràcticament tota ella amb pseudònim. Per a la seva identificació ens ha estat una ajuda decisiva la consulta de l'obra d'un altre llibreter de Barcelona, Antoni Palau, amb el seu monumental "*Manual del Librero Hispanoamericano*" (t. 14, pp. 292-293). Recull, en tota l'obra de Puig, fins a 37 inscripcions, algunes d'elles edicions repetides del mateix llibre. Hem vist citats els següents llibres, que intentem sistematitzar.

- Sobre animals i els seus productes. Potser uns dels primers és sobre les cabres i els formatges. "*Las cabras de leche, sus razas, su cría y sus productos. Enfermedades. Tratado completo de la fabricación de quesos de varias clases*" (Barcelona, 1900). (Palau, 3)

- Alguns anys més tard repeteix el tema "*Enfermedades del ganado cabrio y su tratamiento. Higiene de las cabrerías y legislación vigente sobre las mismas. Tratado completo de la fabricación de quesos*". 2ª. Ed. Barcelona, 1908. 144 pàgines. Està signat amb el pseudònim de Narciso Montagut. Consta com a editor, el que no passa sempre, Librería Francisco Puig, i com a impressor Tipografia El Anuario de la

Exportación. Consten també una tercera edició, l'any 1917 i una quarta el 1926, les dues a la Impremta de la Casa de Caritat, i igualment amb 144 pàgines. (Palau, 4,5,6).

Altres llibres sobre animals en relació amb l'home, i amb aprofitament comercial, són sobre els canaris, les abelles, els cucs de seda i els coloms.

El llibre sobre els canaris devia tenir molt èxit. Hi ha una primera edició el 1903: "*El canario, su origen, razas, cria, higiene, cruzamiento y enfermedades*". Consta com a editor la seva llibreria i l'imprimeix Jaume Jesús. Té 64 pàgines. Palau n'esmenta una desena edició, l'any 1943, amb 78 pàgines. (Palau, 10,11). El pseudònim emprat és Antonio Recasens.

Sobre "*El gusano de seda. Estudio de la morera*", publica, en les mateixes condicions editorials de l'època, un llibret de 80 pàgines, amb el pseudònim de Alfonso Nogués. Palau esmenta també una quarta edició el 1933 i una cinquena el 1943, aquesta de 96 pàgines (Palau, 13,14,15).

El mateix pseudònim d'Alfonso Nogués l'utilitza en el llibre "*Cria lucrativa de las palomas. Palomas mensajeras. Reglas para la construcción de palomares*", de 86 pàgines, publicat el 1943. (Palau, 36)

I encara en aquesta línia dels animals tenim un llibre sobre les abelles. "*Las abejas, modo de criarlas y de beneficiar sus productos por medio de sistemas los más adelantados, al alcance de todos los agricultores*". (Barcelona, 1931). Puig consta com a editor, la impremta és la de Núñez, amb la que treballà molt. És un llibre extens, de 259 pàgines. I en aquest cas el pseudònim és Enrique Hamet. Hi ha una segona edició, per la mateixa impremta, però amb altre peu editorial, de 215 pàgines, l'any 1944. (Palau, 31,32).

** En aquesta mateixa línia naturalista, però més en el vessant més directament d'agricultura, de vegetals, hi ha altres llibres, esmentats per Palau.

El primer és de contingut una mica heterogeni "*Las trufas, las setas, los espárragos y las fresas*", publicat a Barcelona, amb peu editorial M. Saurí, l'any 1900. (Palau, 1).

Segueix "*Arboles frutales...tratado completo de su cultivo y explotación*", publicat per la seva llibreria, imprès per fills de Jaume Jepús, el 1901, de 232 pàgines. Palau esmenta la segona edició el 1908, amb el mateix número de

pàgines. (Palau, 7,8). Està signat amb el pseudònim de Víctor Miranda. Comprèn l'estudi de 19 tipus d'arbre, tots ells esmentats en el títol i per orde alfabètic, des de l'albercoquer fins el plataner.

Un altre llibre de l'apartat agrícola és sobre "*Semillas, plantación, cultivo natural y artificial, recolección, variedades, conservación y comercio*", de 129 pàgines, publicat per Taller Graf. Núñez, l'any 1930. (Palau, 2)

Un altre text en aquest grup és "*Huertos y jardines. Tratado completo del cultivo de toda clase de hortalizas y de las flores en general*". Aquí el pseudònim és Eduardo Roselló. Publicat per la Casa de Caritat sense any. Palau esmenta també una tercera edició, l'any 194, de 184 pàgines. (Palau, 30 i 35).

Aquest és el capítol, el que n'hem trobat, de llibres de divulgació tècnica, editats per la Llibreria Puig, escrits pel seu responsable, segons sembla, signats amb diversos pseudònims, molts d'ells amb edicions repetides, el que significa l'èxit o interès de la informació. I tot això ben lluny dels altres aspectes de l'obra de Puig, però ben aprop de la seva feina de llibreter i editor. També del seu interès per escriure.

** Encara en aquesta línia divulgativa queden més coses. Algun llibre de cuina, i de consells a la família, sigui en temes d'economia o de salut.

De cuina sabem de dos llibres. Un és "*Cocina práctica de Cuaresma*", editat per ell mateix, imprès per Núñez, l'any 1905 que va sortir amb el pseudònim de P.L. Lasus. Té 92 pàgines. (Palou, 12). L'altre és diferent: "*La Cuyna catalana. Aplech de fórmules per a preparar tota mena de plats amb economia i facilitat...*" amb el pseudònim Joseph. Té 80 pàgines. Palou esmenta una tercera edició l'any 1913, i encara una altra el 1923, amb 234 pàgines (Palou, 18,19,20)

- "*El Consultor de las Familias. Tesoro de la vida práctica...*" de títol molt llarg i amb contingut molt variat, té 287 pàgines, Consta com a editor la Llibreria de Francesc Puig i Jaume Jepús com a impressor. Surt el 1905 i està signat, també com a pseudònim, per Carlos Ortega y Rubio.

- L'últim que hem vist esmentat en aquesta línia és "*Diccionario de la Salud. Novísima y completa medicina de las familias en la ciudad y en el campo. Medicina de Urgencia. Farmacia para todos. Higiene preventiva, curativa y profesional...*" Barcelona, 1907. Diu Palau (P, 16) "publicó esta obra bajo el pseudónimo de Dr. H. Goddard".

En conjunt doncs Puig és un editor de llibres que han de tenir bona sortida, dedicats a un públic lector, però sense l'exigència científica, útils per a la societat. Els edita ell mateix a la seva llibreria. Els imprimeix en tallers que eren ben coneguts per la seva feina ben feta (Jepús, principalment Nuñez) i sempre de manera continuada pseudònims diferents. En molts aconsegueix edicions repetides, el que indica el seu èxit editorial, que és el que es buscava.

Ara queden els altres aspectes de l'obra escrita de Puig, els de la beneficència, i al final de la vida els de records.

Idees i obra sobre Beneficència

Aquest és l'aspecte més important, des del nostre punt de vista, de l'obra de Puig. Tenia interès per la política i fou regidor de l'Ajuntament de Barcelona. Ho fou en diversos períodes, fou tinent d'alcalde i en més d'una ocasió, ell mateix ho explica, va exercir la funció d'alcalde. Tenia doncs un coneixement suficient de les coses de l'Ajuntament, de les seves funcions, dificultats i entrellat. Probablement per aquest interès s'ocupà dels aspectes de la Beneficència Municipal, i a partir d'aquí ve la seva relació amb l'Hospital Clínic, i amb altres temes de la salut. Però també aspectes socials com poden ser la pobresa, el treball, la mendicitat, la que aleshores es denominava vagància, i altres. En tot aquest camp, relativament homogeni, però extens en la seva obra d'actuació política i cívica i també en l'evolució de les seves idees hi ha alguns punts que destaquen més pel seu interès. Cap a finals dels anys vint va reunir en un volum extens molts dels seus treballs esparsos en aquest camp, el que és una bona font d'informació sobre la seva activitat.

Idees generals sobre la Beneficència Municipal.

Entre els seus primers escrits destaca una descripció molt detallada de les necessitats i funcions de la beneficència a càrrec dels ajuntaments, explicant amb detall la situació de l'Ajuntament de Barcelona. (p. 9 Beneficència). L'any 1908 va publicar un extens informe a La Veu de Catalunya. Explica "Amb motiu de la presentació, discussió i no aprovació dels pressupostos municipals per aquest any... ..L'opinió pública...te el ple convenciment que l'Ajuntament, en determinats serveis municipals llença els diners, malbarata els cabals de la ciutat" (p.9). I aleshores explica: "Un dels serveis que realitza l'Ajuntament... és el de Beneficència. Val la pena parlar-ne".

Explica que la quantitat consignada per l'any 1908 era de 1.334.478,16 ptes. I ho descompta en set capítols. De fet és una explicació de la realitat de la Beneficència municipal. Com que això forma part de les vivències de Puig en aquells anys ho recollim aquí de manera molt resumida.

El primer capítol és el de la Despesa General i Cos Mèdic Municipal. S'hi consignen 711.672 ptes, o sigui més de la meitat del pressupost del capítol. Aquí hi ha la despesa de personal, "tots els metges municipals, numeraris i auxiliars, " en els dotze dispensaris que hi ha a la ciutat i que fan la visita a domicili dels malalts pobres; també el personal auxiliars i les llevadores municipals. Justifica principalment la funció i existència dels dispensaris per l'atenció als accidents, siguin de treball o a la via pública. I sobretot la visita als malalts pobres, el nombre dels quals "és més gran del que molts suposen" (p. 11). Aquí hi ha un bon coneixement de la realitat social "aquests funcionaris són els qui podrien fer el padró real de la misèria de Barcelona" (p. 11).

A més dels dotze dispensaris generals, esmenta alguns serveis específics. Aixa el nou dispensari ORL del carrer d'Aragó que porta el doctor Avel·lí Martín, o la Casa de Lactància, aleshores al carrer de Valldonzella, a la que es destinen 62.877 ptes, i on es dona alimentació a "passen de cinc-centes les criatures directament beneficiades" (p. 12). El creixement d'aquesta funció, que considera essencial, fa que es projecti un nou edifici al carrer de Calàbria (p. 13).

Una segona secció del Cos Mèdic Municipal és la d'Higiene Pràctica, que dirigeix el doctor Comenge. Esmenta la desinfecció de les habitacions on hi ha hagut un malalt contagiós. (p. 13). Puig creu que aquest Servei "és susceptible de millora". Una tercera secció d'aquest Cos és el laboratori Municipal, que te tres seccions: Anàlisi Química, Vacunació i Bacteriologia. Diu però que aquest laboratori és poc conegut pels barcelonins.

El capítol de "Socors domiciliaris" te consignades 7.500 ptes, "per ajudar a quantes persones necessitades es presenten diàriament a la Casa de la Ciutat demanant una almoïna" (p. 15). "És una quantitat insignificant, irrisòria, atès el gran nombre de persones entre les quals ho ha de repartir l'alcaldia". Toca a 20 ptes. diàries i d'aquí es paguen alguns aparells, entre ells per a les hèrnies. Vistes les peticions que s'atorguen "cal reconèixer que mitja humanitat està herniada", ja surt per aquí el seu coneixement dels abusos (p. 15). I d'aquí en segueixen els enterraments de beneficència, de pobre, en que l'ajuntament paga el taüt. També clama contra els abusos (p. 17), i apunta que el 17 % dels cadàvers que s'enterren van al cementiri en taüt pagat per

l'ajuntament. Però quan la Comissió d'Hisenda va apuntar alguna solució, va tenir massa oposició per part de "la majoria radical de l'Ajuntament no va voler aprovar la proposició" (7).

Segueix la partida d'atenció als malalts mentals, estades en manicomis. Aquest és un problema social molt important. Sovint hi ha persones que arriben a la ciutat, els troben prop de les estacions, no tenen aspecte de sans mentals i no se sap que es pot fer amb ells. Van a parar a l'Asil del Parc, i després els envien a Sant Boi, on l'Ajuntament ha fet un conveni, pagant 1,50 ptes. oer malalt i dia. Però el problema no s'arregla, perquè els malalts no es curen.

El capítol de subvencions a "Establiments benèfics" és important, de 136.955 ptes. El llistat és molt gran, i de ben segur que el que es doni és insuficient, tot i que l'Ajuntament no és el responsable únic. Acaba, entre altres, amb els Hospitals de la Santa Creu i Clínic, que s'emporten cadascun, en aquest any, més del 10 % de la partida.

Segueixen encara altres capítols. Un és el dels Albergs Municipals, cases on es recull la gent per a poder dormir. Un altre és el de l'Asil del Parc, del que explica "és el mar en el que desemboquen els rius de la misèria... on van les desferres de la societat, tot el que sobra, és abandonat i fa nosa" i clar, parla de persones (p. 31). En altre lloc diu: "he tingut ocasió de visitar-lo diverses vegades, com a regidor, i he de dir que sempre m'ha causat una tristesa pregonna" (p. 57).

En aquesta etapa Puig és doncs un regidor que explica la feina de Beneficència que fa l'Ajuntament i intenta justificar-ne la necessitat, sense amagar-ne ni les insuficiències, els abusos, ni el regust amargant que deixa. Però s'hi veu una visió positiva en la gestió del propi Ajuntament.

** Més endavant orienta la seva visió d'una altra manera. Veu que l'Ajuntament fa malament la gestió, que és difícil que la faci bé. És aleshores quan parla de la "Desmunicipalització de la Beneficència" (p. 151). Assenyala que si paga l'Ajuntament la despesa és quatre vegades més gran. I també raons d'eficàcia "Les coses, grans o petites han de ser creades i organitzades ... pels qui tinguin coneixement i idoneïtat respecte a la matèria; mai per corporacions purament administratives". Els administradors han de facilitar els recursos i les han de dur a terme els tècnics. (p. 49). L'Ajuntament ha d'aportar les subvencions, però no fer-ne la gestió, deixar-ho en mans més tècniques i també més lliures. Sovint hi ha institucions que poden gestionar-ho bé, i si no es creen Patronats.

Altres activitats socials de l'Ajuntament

Hi ha, a més altres aspectes, en els quals Puig ha treballat, que queden al marge de la sanitat estricta, però no de la que en diríem obra social. Hi dedicà moltes hores i alguns articles. Els temes són diversos i aquí només s'apuntaran breument.

Potser el més visible és el de la pobresa, dels indigents, la gent que no té res. La solució és difícil perquè les causes no les pot abordar l'Ajuntament, sinó que és un problema social. Per començar no se sap quanta pobres hi han. I així parla de la necessitat de fer un Padró de Pobres. Potser és un criteri molt burocràtic per a mesurar la pobresa, però és una qüestió que té plantejada. Alguna vegada torna al concepte ja antic de "pauperisme".

Junt amb això hi ha els captaires. Barcelona és una ciutat on hi ha molt gent que demana almoïna (p. 85). La ciutat vol estar neta de pobres i aleshores el que fa és reprimir els captaires (p. 97). La posició administrativa i la social poden ser diferents. Però el regidor sap que hi ha captaires que tenen aquesta feina com un ofici, organitzat, amb distribució per barris. Si hi ha pressió en algun els pobres van cap a l'extrarradi. Un altre lloc difícil són els punts d'arribada d'immigrants. (pp. 98-99). Sovint hi ha una barreja de conceptes, el que no evita que tots conflueixen la necessitat de demanar. Fa una exposició, amb detall, de "les fonts d'immigració que a diari arriben a aquesta capital" (p. 98). Recordem que és el text d'una ponència de l'any 1911, per tant l'actualitat és antiga. El que és segur és que bastants dels immigrants acaben essent també mendicants.

I després d'això ve el capítol de la "vagància", els qui volen viure sense treballar. Puig hi dedicà una certa atenció i algun escrit (pp. 103, 133, 169). També el tema de la gent jove de vida difícil i "pericolosa", els que denomina "trinxeraires", que poden acabar fàcilment en presidaris. Ho esmenta però l'enfocament de les solucions queda fora del seu camp.

I encara en aquesta obra social, cal situar els albergs nocturns (p. 38), com els dels carrers del Cid, Rocafort o plaça de Santa Caterina, per a dones i nenes. Les cantines escolars (p. 39), per a fills de famílies obreres, inaugurada la primera el febrer de 1907. Una mica més enllà les Colònies escolars (p. 40). També la "Lactància gratuïta", ja esmentada (p. 39). I fins a la preocupació per la paga dels treballadors de les brigades municipals, sigui establint un salari mínim de 2,50 i 2,75 ptes./dia, per alguns dels obrers, o establint una pensió de jubilació per edat (p. 37, 42).

El seu coneixement de la realitat dels problemes de la Beneficència, afectant a totes els mitjans, va fer que se li encarregués, de manera oficial per part de la mancomunitat de Catalunya, l'any 1920, de fer un informe sobre *"Millores que poden realitzar-se en els Establiments de Beneficència que depenen de les Diputacions de Girona, Lleida i Tarragona"* (pp. 251-281). És un informe extens on s'analitzen amb detall molts aspectes i es proposen les millores que es demanen.

Les idees sobre els Hospitals

Puig va ser un home amb un coneixement profund de la realitat hospitalària de Barcelona. D'una banda, en part, per la seva activitat com a regidor de l'Ajuntament, però sobretot per la seva prolongada actuació a l'Hospital Clínic. Va escriure bastant sobre temes de l'hospital, i en el conjunt d'escrits hi ha alguns punts que cal remarcar.

** Les dades històriques sobre l'hospital. Un, el primer, són les dades que d'aquest conjunt es desprenen sobre aspectes, avui històrics, del propi Hospital. Així l'article *"El Hospital Clínico de la Facultad de Medicina"*, publicat al Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya el 1926 i reproduït en el llibre sobre *"Beneficencia"* (pp. 361-377). També la seva monografia *"La meua actuació com a Vocal i com a President de la Junta Administrativa de l'Hospital Clínic de la Facultad de Medicina de Barcelona"*, escrit extens de 39 pàgines, que és com un resum i acomiadament dels seus anys d'activitat a l'Hospital. Encara hi ha més, una mica espars, però en aquests dos escrits esmentats hi ha el que creiem més interessant del que en diríem informació sobre l'Hospital.

** L'assistència als malalts crònics i els incurables. Altra cosa són les idees. Entre totes una potser és més important: la necessitat d'atendre la salut dels malalts crònics. Era bastant clar que hi havia persones que tenien una patologia o unes seqüeles, que amb l'estat de coneixements del temps no es curarien. Són els malalts crònics. La sensibilitat social no afinava massa en la terminologia i sovint es designaven com a "incurables". Amb aquest nom era clar que una institució que es cuidava de curar no tenia ni la possibilitat de curar-los, ni per tant l'obligació d'atendre'ls. Quedaven doncs per fora del "circuit assistencial". No hi havia llits per a ells. El problema era antic i n'és un bon símbol el cartell de Llimona, referit a l'Hospital de la Santa Creu, amb el lema "No hi ha llits".

Puig va patir aquest problema primer des de l'Ajuntament, quan veia que no hi havia lloc per a l'assistència dels incurables. Després des del propi Hospital Clínic. El tema el va colpir i en va escriure llargament. Demanava un "Hospital de Incurables" en diversos articles i conferències, ja l'any 1909 i 1910 a La Veu de Catalunya. També en una conferència feta al Foment del Treball Nacional de Barcelona l'abril de 1910, reproduïda després al Butlletí de l'Ateneu Obrer i també a l'Anuari Estadístic de l'Ajuntament de Barcelona de 1912. Era una idea persistent. Més tard alguns amics, i potser més Eugeni d'Ors li van fer veure que el nom no era el més indicat i va insistir més en la idea que en el nom (pp. 304-305). Així en l'article "*El problema hospitalario en Barcelona*", text d'una conferència a l'Ateneu Barcelonès i publicat a la revista Bios i al Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya (1925) (v.p. 303).

El propi Hospital Clínic, que no havia d'acceptar en principi aquests malalts, va fer una conversió assistencial. Se'ls hi van destinar algunes sales, bastant aviat quatre, que rebien el nom de sales d'"excedents". Als crònics i als incurables, se'ls deia "excedents" que era un terme neutre, que no designava res però resolva la qüestió terminològica i moral. En part foren dotades per la beneficència particular.

** La idea d'un gran hospital municipal. Aquí podem pensar que les idees de Puig fluctuen al llarg dels anys. D'una banda al començament explica bé les funcions de beneficència de l'Ajuntament. Després accepta millor la "desmunicipalització" de la beneficència, no tant perquè l'Ajuntament se la tregui de sobre i no pagui sinó que la pagui però no la gestioni. L'experiència de govern li va demostrar que l'Ajuntament no era, ni podia ser per la seva estructura, un bon gestor. En principi li costava molt més car, i a més els qui decidien duraven poc en el càrrec i no eren tècnics en els problemes.

Però també en algun moment creu que l'Ajuntament podria crear i dotar un hospital d'uns mil llits, que resoldria els problemes (p. 283, en el seu article sobre els Hospitals de Barcelona. També l'al·lusió, a vegades, sobre els hospitals específics, en principi els de traumàtics, potser el que surt amb més freqüència.

I en el mateix sentit la referència a la importància dels que aleshores es deien "Sanatoris marítims" (159, 165, 223). Aquí recull (p. 157) les idees de Jaume Bofill: "les paraules de Bofill són les d'un convençut. La seva llarga actuació a l'Hospital Clínic l'ha situat en condicions de poder parlar amb un

perfecte coneixement de causa, indicant els camins que cal seguir i els remeis que s'han d'aplicar"

** Els organismes directius de gestió. Una necessitat que apareix cap el final és la proposta de crear un "Consejo Superior Hospitalario" (p. 325). Explica "En mi proyecto se iba a la constitución de un 'Consejo Superior Hospitalario' organismo que había de administrar los recursos que el Estado, por Ley, podía proporcionarle, siendo el distribuidor... haciendo en consecuencia la propuesta de mejoras y reformas. Además había de ser misión del citado organismo la iniciación de nuevas instituciones hospitalarias ... de acuerdo con los adelantos de la ciencia..."

L'obra com a memorialista. Els llibres de records

Potser l'última faceta important de Puig, cronològicament, és d'autor de textos sobre els costums del seu temps i els llibres de records, no massa llargs, fàcils de llegir, amb una certa erudició de record personal i tenint la tònica de la descripció més que la crítica.

"Curiositats barcelonines", en tres volums, de 1919 i 1920, i els "Recuerdos de un setentón", ja en el període de després de la guerra, de 1943. Els altres dos són: "Recordant coses passades" i "La Llibreria Puig de la Plaça Nova".

"*Curiositats barcelonines*". És una obra relativament extensa, publicada en tres volums, al voltant de les dues-centes pàgines cadascun, amb un total de 585 pàgines. El signa amb el seu nom, i com a pseudònim, a sota i entre parèntesi, Jordi de Bellpuig. Es publiquen l'any 1919, amb un pròleg de Lluís Duran i Ventosa. Consta com a editora la "Societat Catalana d'Edicions" i són els volums 48,49 i 52 del llistat d'obres de l'editorial. Recull de manera monogràfica, com a capítols independents, diversos aspectes de la geografia i la història de la ciutat. El primer, i molt llarg, és la "Gènesi de l'Ensanche de Barcelona" (sic) (I, 11-117), recollint una conferència feta a la Lliga regionalista el maig de 1915, i editada abans de manera independent. És una bona font de dades. Segueixen articles sobre La Rambla, el Passeig de Gràcia, el Passeig de Sant Joan. En els altres dos volums els articles són més curts i més nombrosos. En conjunt és una obra interessant, i plena de records personals.

"*Recuerdos de un setentón*", és un llibre primet de 122 pàgines, publicat per Llibreria Dalmau, dins de la col·lecció "Barcelona y su Historia". La col·lecció la va començar Joaquim M. Nadal amb "Barcelonerias" i cal

situar-lo en el context dels anys de repressió i enfosquiment de la cultura catalana. A la portada hi ha una caricatura del vell Puig, de perfil amb barret i ulleres. En l'explicació inicial, breu, es veu que a l'autor li devia costar d'acceptar d'escriure'l. I explica (p. 8): "Como que la mitad de nuestra vida ha transcurrido dentro del último tercio del ochocientos --y buenos ochocentistas que nos sentimos— nos limitaremos a hablar de cosas de aquellos pasados tiempos...". El contingut es refereix principalment als llocs d'esplai i hàbits dels barcelonins: les diversions públiques, teatres, cafès, hotels, restaurants, algunes festes, els que es deien "dies assenyalats". La relació amb l'activitat de Puig en els altres aspectes, siguin els d'editor, o l'hospitalari, hi són pràcticament absents.

Francesc Puig i Alfonso

 UNIVERSITAT DE BARCELONA

Centre de Recerca per a l'Aprenentatge
i la Investigació

Divisió de Medicina

BENEFICENCIA

ARTÍCULOS : CONFERENCIAS
INFORMES : MEMORIAS
COMUNICACIONES : PONENCIAS

por

Francisco Puig y Alfonso

Presidente de la Junta administrativa del Hospital Clínico de la Facultad de Medicina; Vicepresidente del Patronato del Hospital del Sagrado Corazón; Vicepresidente de la Asociación de los Amigos de los pobres; Vocal Tesorero del Patronato del Hospital de la Magdalena; Vocal del Comité de Acción social y benéfica.

Ex Presidente de la Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País, de la Junta local de Reformas sociales y de la Comisión municipal de Colonias escolares; Ex Vocal de las Juntas de Gobierno de las Casas provinciales de Caridad y de Maternidad y Expositos, de la Provincial de Protección a la Infancia, de la Municipal de Misericordia, de la del Asilo Durán y de la de Infantes huérfanos; Ex Administrador del Plato de pobres vergonzantes, etc.

BARCELONA

1927